

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitte ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

In Deum non cadit accidentalis mutatio. cap. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

mero diuersum, ab esse formali eius, quod in eiusmodi virtute potentia continetur: vt videre est in omnibus effectis creatis. Nam aliud formaliter est esse lapidis in se, & aliud virtus diuina in qua eminenter continetur, aliud esse formale Abellis, & aliud virtus generatiua Adami, in qua ille virtute continebatur, cum adhuc esset in lūbis eius: at in processionebus aternis longè aliter se res habet: etenim ipsum esse formale personarum procedentium est omnino idem cum ipso formali esse potentia principatiua, nempe cum essentia diuina: & id eo, tamen si verum sit personas procedentes esse in potentia producentium, non sequitur vt sint potentia in illis, quoniam sunt actu. Ad vltimum respondeo, etiam si similitudo illa sumpta ex arboris radice, trunco, ac ramis vsurpetur à Patribus ad explicandum pro nostro capto ineffabile mysterium Trinitatis, nō tamen accommodandam esse in omnibus, alioquin non esset similitudo, sed res ipsa, adducitur autem ad explicandam vnitatem, distinctionem, atque originem personarum: nam, quemadmodum in vna arbore distinguuntur radix, truncus, & rami, ita in vna Deitate tres personae: & quemadmodum radix non procedit ex alia parte arboris, sed est primum eius principium, à quo partes aliae germinantur, ita Pater est in genitus, & primum principium processionum diuinarum: & sicut truncus immediatè procedit ex radice, rami vero trunco mediante, ita Filius à solo Patre immediatè procedit, spiritus à Patre per Filium, & à Filio: sicut ergo, si ex hac similitudine quispiam argueret distinctionem partialem, & separabilitatem personarum ex eo, quod partes arboris ita distinguuntur, & separari possunt, nihil concluderet, ita ex eo, quod truncus, ac rami non sint actu in radice sed potentia, non sequitur, vt processionibus, & personarum procedentes non sint actu sed potentia in essentia diuina quae est principium, quo processionum. Nam quamuis nostro modo intelligendi concipiatur essentia, vt radix processionum, & relationum, concipi tamen non debet sub potentialitate, aut indifferentia ad illas: quod requiritur vt ipsarum emanatio sit aliqua ratione mutatio: sed semper cum summa actualitate, identitate, ac necessitate, cum quibus nequit coherere mutatio.

In Deum non cadit accidentalismutatio.

CAPVT VIII.

POSTA omnimoda immutabilitate substantiali dubitabit aliquis circa accidentalem, quoniam in sacris literis dicuntur pleraque de Deo, quae significant mutationes accidentales, vt motus localis indicatur Ia. Iacob. 4. cobi 4. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Pœnitentia, & dolor, Genes. 6. Pœ. Genes. 6. *nitunt eum, quod homine fecisset in terra, & raptus dolore cordis intrinsecus, &c.* Dicitur irasci, misereri, & similia, quae omnia passionem, & motum secum trahunt. Quae de causa Marcionista, vt est apud Tertull. lib. 2. Marcion. Tertullian. aduers. Marcionem cap. 16. Deum veteris testamenti negabāt: qui saepe dicitur zelari æmulari, irasci, &c. *Si Deus, inquit, irascitur, & amulatur, & extollitur, & exacerbatur, ergo, & corrumpetur: ergo, & morietur.* Secundo Sapient. 7. dicitur, *mobiles omnes mobilis est sapientia.* Præterea Sancti Patres Dionys. cap. 1. de coelesti Hierarchia, & Magn. Dign. cap. 9. de diuinis nominibus. Nazianzen. Nazianzen. orat. 42. quae est 2. in Pascha, satis ante medium. August. 1. 8. de Genesi ad liter. c. 20. Augustin. & alij motum Deo tribuunt: motus autem à mutatione absolui nequit. Denique actiones cum mutatione necessario connexae sunt: Deo verò tribuimus actiones, tam immanentes, quam transeuntes, ad quas ipse ratione libertatis indifferens erat: quare si contingentia est radix mutabilitatis, actiones omnes diuinae, quae non sunt necessariae, nō erunt alienae à mutabilitate.

Perspicuum tamen est Deum esse incapacem mutationis accidentariae, quod docent cōmuniter Patres. Hilarius enarrat. in Hilariu. Psal. 2. *Beata, inquit, illa perfecta, aeterna, virtutis bonitas non patitur conuersione, nec demutatur ex alio in aliud motu accidentis instinctus.* Anselm. in Monol. cap. 24. Hugo Victor. Anselm. lib. 7. eruditionis didascalicae, qui est de Hugo Victor. Trinitatis per visibilia agnitione cap. 20. Diu. August. lib. 5. de Trinitate cap. 2. *Alia, inquit, essentia, vel substantia accipiunt accidentia, quibus in eis fiat, vel magna, vel quantacumque mutatio: Deo autem aliquid huiusmodi accidere non potest: & ideo sola substantia, vel essentia, quae est Deus, incommutabilis est.* In particulari vero ostenditur triplici medio. Primum sumitur à simplicitate: quod enim secundum accidentia mouetur, non est totum, quod est, quia nihil est id, sine quo potest esse: Deus autem ratione suae simplicitatis est totum, quod est, quare

quare secundum accidentia moueri nequit. Secundum sumitur ab omnimoda perfectione: nam omne subiectum, quod accidentaliter mutatur, fit mutatione perfectius, vel deterius: Deum tam perfectionem amittere, quam perfici est impossibile, quia est summa bonitas, & infinita perfectio. Vnde Nyssenus lib. de oratione versus finem. *Qui ad omnem mutationem, inquit, firmus, & immobilis est, qui non potest reperire melius, in quod transeat.* & ideo merito dicebat Plato. Dialogo 2. de Republica versus finem. Quod si Deus mutaretur fieret deterius: hoc autem si quis admittat, iam concedat necesse est Deum non esse primam, atque infinitam bonitatem: illa enim maior est, quæ nec minui, nec auferri potest. Denique idem deducitur à sufficiente enumeratione mutationum accidentalium, quæ Deo repugnat: non enim habet quantitatem, vt minui possit, vel augeri: non qualitatem, secundum quam alteretur: non abest ab ullo loco, ad quem moueatur. Quoniam vero actiones ipsæ vitales mutationes in nobis sunt, vel saltem non sunt sine mutatione, oportet ostendere has ipsas non esse in Deo mutationes: Porro in nobis duplex considerari potest mutatio in actionibus vitalibus, altera consistit in ipsamet ratione operationis creatæ, quæ suapte natura est quædam vitalis agitatio: altera corporalis, quæ est comes operationum appetitus sensitivi: quoniam iuxta varios eius affectus diuersimode alteratur, ac mouetur sanguis, & Spiritus vitales, qui inseruiunt actibus animalibus. Hæc vero, vt à faciliore exordiar, longè abest à Deo, qui est ab omni concretione corporea segregatus: & propterea quotiescunque in facris literis tribuitur Deo ira, misericordia, dolor, & alia id generis, quæ fiunt in nobis cum passione corporea, sumuntur in sensu, non proprio, sed metaphorico: quia in Deo est appetitus vindictæ sine perturbatione, displicentia de rebus voluntatis eius contrariis sine molestia, & afflictione, quod sæpe notarunt Patres Origenes homil. 23. in Num. ante medium. *Hæc omnia, inquit, in quibus, vel lugere, vel gaudere, vel odire, vel latari dicitur Deus, tropico, & humano more accipienda sunt ab scriptura dici: aliena porro est diuina natura ab omni passione, & permutatione affectu: in illo Imper beatitudinis apice immobilis, & inconcussa perdurans: similia dicit Basil. in id. Psalm. 37. Domine, ne in furore arguas me; Gregor. lib. 20. moral. cap. 23. in id. Iob 30. Mutatus es mihi in crudelem: Et*

ideo vt inquit Tertullianus loco citato, *Stultissimi sunt, qui de humanis diuina prædicant, & quoniam in homine corruptoria conditionis habentur huiusmodi passionēs, idcirco & in Deo eiusdem status existimantur: quod argumentum fusè ibidem prosequitur, in eo tamen non est caute locutus, quod de Deo dixit, Quæ omnia patitur suo more, quod eum pati condecet.* Nam cum in rigore de Deo loquimur, non possumus accomodare illi Verbum pati. Quapropter quod dicitur, Sap. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*, vel mobile intelligitur aptum mouere, quemadmodum sensibile dicitur, quod est aptum mouere sensum, vt interpretatur Alensis 1. p. quæst. 4. m. 2. ad 2. & Bonauent. in 1. d. 8. 1. p. distinctio. 2. art. 2. quæst. 1. ad 1. vel potius dicendum cum D. Thoma 1. p. quæst. 9. art. 1. ad 2. & in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 1. ad 1. & Richard. art. 2. quæst. 1. dici mobilem diuinam sapientiam, non quia in se mouetur, sed quia quatenus procedit in effectus, assimilatur motui locali processui: quemadmodum enim hic procedit à loco proximiori per intermedia vsque ad extrema, ita diuina sapientia suam similitudinem rebus imprimit, easque moderatur incipiens à superioribus, deinde procedens ad inferiores.

Quod vero attinet ad primum genus mutationis duo in operatione vitali considerari debent: Alterum quod sit actus quidam, alterum, quod supponat potentiam passiuam, ex qua procedit cum defectibilitate: & primum quidem perfectio quædam est, ratione cuius sancti Patres aliquando tribuunt motum Deo, ne scilicet Deum tanquam in somno ab operationibus vitalibus vacantem conciperemus: Et ob hanc causam Philosophus lib. 12. Metaphys. t. 51. asseruit Deum esse in perpetua Vigilia, quia nimirum est actu secundum operationes immanentes intellectus, ac voluntatis: & secundum hanc considerationem intelligendi sunt Patres, si qui nomine motus vtuntur in diuinis, ita expresse loquitur Nazianzen. citatus, & Nicetas ibidem, & hac ratione Dionys. interpretatur Richard. in 1. dist. 8. art. 2. quæst. 1. ad 2. & Augustin. idem Richard. ad 1. S. Thom. 1. p. q. 9. art. 1. ad 1. & in 1. d. 8. q. 3. art. 1. ad 2. & Aureol. q. 2. ad vltimum. Ratione vero alterius conditionis nequit motus ascribi Deo: quoniam in eo non est actio causata, & re ipsa procedens à vita substantiali, sed ipsamet vita Dei, prout æquipollet eminenter vitæ creatæ accidentali, hoc est actionibus vitalibus, dicitur intellectio, electio, & id genus alia

actiones: quæ proinde non concipiuntur
ut actus educti ex potentia passiva vitæ di-
uinæ substantialis, sed ut plurimæ ratio-
nes formales necessariae eiusdem vitæ: &
quoniam nihil propriè est in potentia
comparatione eorum, quæ sunt de in-
trinfeca ratione formali propriæ essentia,
nisi comparatione ad causam extrinse-
cam, quæ potest rem traducere de non
esse ad esse, & de esse ad non esse, eo ipso,
quo res est absque noua mutatione com-
petunt omnia sibi intrinseca: non enim
productio Angelo rationes formales in-
trinseca illius incipiunt existere per no-
uam aliam mutationem: ergo, si qua sub-
stantia careat extrinseca causa, à qua sit,
& ex se ipsa necessario sit, omnia quo-
que pertinentia ad rationem formalem
ipsius hoc ipso absque mutatione sunt.
Quare cum ad rationem formalem Dei-
tatis in se pertineant omnes perfectiones
simpliciter, siue sumantur per modum
potentiæ, siue per modum actus vitalis, ex
se ipsis necessario sunt potentialitatis, ac
mutationis expertes: quod argumentum
attigerunt nonnulli Patres, & Doctores
Scholastici, qui ex eo probant Deum non
esse subiectum mutationi, quia est causa
prima, ens increatum, & à se.

IV.

Hæc locum habent in actionibus Dei
necessarijs. In liberis autem peculiaris est
difficultas: nam, cum abesse potuerint à
subiecto, nec complete intelligantur esse
per absolutam, ac necessariam formam Dei.
Dubium est quomodo Deo accidant absq;
mutatione ipsius. Eæ vero aut sunt actio-
nes ad extra, quæ Deo ex tempore conue-
niunt, aut actus vitales liberi, qui compe-
tunt ab æterno. De actionibus ad extra agā
hoc capite, in sequentibus de actibus libe-
ris immanentibus. Quod attinet ad trans-
euntes adhuc quæstio dupliciter intelli-
gi potest. Primum quidem utrum actio ipsa
sit formaliter mutatio agentis: deinde ve-
ro utrum ad hoc, ut Deus ageret ex tem-
pore, necessario supponenda fuerit aliqua
mutatio in ipso. Primum nonnihil diffi-
cultatis habet in sententia eorum, qui cen-
sent actionem esse in agente: nam cum actio
sit verè forma positiua, si de nouo in sit ali-
cui subiecto, hoc necessario subit mutatio-
nem. Deus autem agit de nouo ad extra: ergo
agendo mutatur. Quod vero attinet ad
secundum Auicennam lib. 6. Metaphys. de
mente Philosophorum sentit non posse in-
cipere nouam actionem non præsupposita
mutatione agentis: quoniam, inquit, vna-
quæque causa per se, & essentialiter est cum
suo causato, & semper est causa ipsius: si ve-

Auicenna.

ro ex tua natura, & essentia non necessario
facit, ut sit causatum, non potest id facere
absque operatione aliqua, qua acquirit vim
eius necessitatis in causando: atque adeo
perspicuum est omnem motum nouum præ-
supponere aliquid noui in causa: id vero
nonnisi per motum acquiritur: ergo causa
de nouo agens patitur præuiam mutatio-
nem ut agat. Ob quam causam Aristot. lib. 8. Physicorum t. 13. ait positionem Anaxa-
goræ, & aliorum Philosophorum statuen-
tium vñ principium, quod fuerit semper
quiescens, & inceperit moueri in tempore,
esse similem figmæto: & Commentati ibid.
ait esse impossibile, siue primum mouens
agat necessario, siue libere: quoniam in-
quit, ut mouens incipiat moueri, oportet
ut sit aliqua proportio inter ipsum ac mo-
bile, quæ antea non erat, hæc vero nonnisi
per mutationem agentis primi dabitur, si
de nouo agat. Existimabant itaque Deum
non posse in tempore aliquid immediate
operari, posse tamen interuentu motus,
quem aiebant esse ab æterno: ut patet ex
verbis Comment. ad citatum locum ex 8.
Physicorum: Et nos, inquit, dicimus impos-
sibile esse, ut sit actio noua per antiquam voluntate-
tem, nisi sit actio antiqua media: voluntas
enim non postponit facere quod intendit,
nisi post existentiam alicuius intentionis in
re intenta, quæ non erat in tempore volun-
tatis. Deinde vero explicat quomodo ex
antiqua voluntate possit procedere noua
actio nempe mediante motu antiquo à vo-
luntate antiqua: & propterea ait opus esse
ut sit medius motus æternus inter moto-
rem, qui non mouetur, & inter generabi-
lia, & corruptibilia; hoc idè existimant
quidam Philosophi apud Augustinum lib.
11. de Ciuitate cap. 4. quapropter ne ad-
mitterent mutationem in Deo, subiecerunt
illum necessitati adherentes necessario ope-
ratum fuisse ab æterno has res spectabiles.
Ex horum sententia arguit Augustinus lib.
11. confess. cap. 10. Quid faciebat Deus, ante-
quam faceret celum, & terram, si enim operabatur,
& non operabatur aliquid, cur non sic semper, &
deinceps, quemadmodum retro semper cessauit
ab opere? Si enim vllus motus in Deo nouus exti-
tit, & voluntas noua ut conderet creaturam, quæ
nunquam ante condiderat, quomodo iam vera
æternitas, ubi oritur voluntas, quæ non erat? neg-
enim voluntas Dei creatura est, sed ante creatu-
ram, quæ non crearetur. Quid, nisi creato-
ris voluntas præcederet: & cap. 11. prolequi-
tur. Ad ipsam ergo Dei substantiam pertinet vo-
luntas eius: quod si exortum est aliquid in Dei
substantia, quod prius non erat, non veraciter
dicitur æterna illa substantia, si autem volun-
tas Dei

tas Dei sempiterna erat, ut esset creatura, cur non sempiterna creatura? Eandem alij opinionem inducunt apud eundem Augustinum lib. 12. de Ciuitate cap. 17. quoniam, bonitas eius nunquam vacua fuisse credenda est, ne sit temporalis eius operatio, cuius retro fuerit eterna cessatio, quasi pœniteret eum prioris sine initio uocationis, ac propterea sit operis agressus initium. Quæ sententia hoc argumento suadetur, si Deus est immutabilis immutabiliter se habet ad illud, quod immediate procedit ab ipso: ergo, & hoc ipsum est immutabile, quod enim cum immutabili necessario coniungitur, ipsum quoque necessarium, & immutabile est: nihil vero productum ex tempore est immutabile, ut per se patet: ergo vel Deus nihil ex tempore creauit, vel mutationem subiit. Prima consequentia ostenditur, quoniam si primum agens, quandoque agit, quandoque non, proueniet ex mutatione sui, non ex parte obiecti, siue effectus: nam nullum est impedimentum extrinsecum, quod omnipotentia diuina non vincat: ergo aliquid aduenit ex parte Dei, ratione cuius proueniat uarietas in effectum, & consequenter in ipsum primum agens, à cuius variatione pendet mutatio effectuum.

V. Dico primum. Actio ipsa non est formalis mutatio agentis, atque adeo Deus agendo non mutatur formaliter actione ipsa. Hæc est expressa Alensis i. p. quæst. 4. m. 1. ad 3. Alberti in i. distinct. 8. art. 16. ad 1. Richardi art. 2. quæst. 1. ad 3. Nouo Castro quæst. 3. §. ultimo. Durandi dist. 39. quæst. 1. num. 6. & est de mente Arist. Auerr. Auicen. & reliquorum Philosophorum, qui non ideo negant Deum posse agere ex tempore, quia actione ipsa mutaretur: sed quia opus erat noua dispositione ex parte ipsius, & consequenter mutatione præuia, ut ageret de nouo. Patet vero primo, si actio esset mutatio, repugnaret omnino, ut daretur mouens immobile: omnes vero Philosophi, ac Theologi agnoscunt primum mouens immobile: ergo actio non est mutatio. Maior ostenditur, quoniam primum mouens agit mouendo: ergo si agendo mutatur, impossibile est, ut sit immobile. Secundo si motio actiua esset mutatio, cum primū mouens semper actiue moueat secundos motores, semper erit in perpetua mutatione: ac proinde non minus mouetur ex eo, quod incipiat mouere de nouo, quam si moueat ab æterno. Idem vero suadetur ex ratione communi actionis, quæ cōtinetur priore parte assertionis, quæ apud eos, qui actionem in passo collocant,

facile conuincitur, quoniam nullum subiectum mutatur forma recepta in alio. In actione vero transeunte agens, ac patiens distinguuntur subiecto: ergo si actio recipitur in patiente, per illam non mutatur agens. Apud eos autem qui actionē dicunt manere in agēte, non video quomodo, si de nouo aduenit, & est actus realis distinctus à subiecto, hoc per illam non mutetur: nam re ipsa informatur intrinsecè actu, quo antea carebat: & hac ratione D. Thom. q. 7. s. Thom. de potentia art. 10. ad 1. ait agens naturale, quod mouet actione, vel motu medio inter ipsum, & patiens, etiā in quātum agens, non esse extraneum à genere patientis: in quantum est patiens: præcipue cum actio media sit quædam perfectio propria agentis. Ex quo colligitur secunda pars assertionis. Nam si actio non inhæret agenti, sed passo, Deus non mutatur per nouam actionem receptam in creatura: si vero est in agēte, cum non sit actio media inter Deum, & creaturam, sed ipsamet substantia Dei æterna per accessum nouæ habitudinis rationis sit eius actio, ut docet D. Thomas i. p. quæst. 45. art. 3. ad 1. Alens. 2. p. quæst. 6. m. 2. art. 3. & alij, ex nouo effectū, & actione ad ipsum terminata non sequitur mutatio Dei, quemadmodum indicat Augustinus lib. 11. confessionum cap. ultimo his uerbis. *Sicut ergo nosti in principio celum, & terram sine uarietate notitia tua, ita fecisti in principio celum, & terram sine distinctione actionis tue.*

Dico secundum. Noua actio Dei ex tempore non præsupponit aliam mutationem præuiam. Est certa, & traditur expresse à Bonauentura in i. dist. 8. i. p. distinctionis art. 2. quæst. 1. ad 3. & 4. Henrico in sum. art. 3. quæst. 4. ad 1. & quæst. 5. Durando in i. dist. 8. i. p. distinctionis quæst. 3. num. 9. Scoto quæst. 4. alias 5. §. Ad argumentum pro opinione, cum Lycheto, & alijs interpretibus ibidem. Bassoli, quæst. 3. art. 2. Nouo Castro ubi supra. Holkoth. quæst. 10. de terminat. art. 3. Maiore in i. distinct. 8. q. 2. ad 4. Carthusiano quæst. 4. in solut. argum. Palatio disput. 2. Poster. ad 2. & Syluestro i. p. quæst. 9. art. 1. §. ratione 3. ostenditur vero quoniam ex quatuor capitibus requiri potest mutatio ex parte agentis: nempe aut ex parte potentia actiua, quæ non est perfecta, & mutatione augefcit: aut ex defectu scientiæ, & artis, quæ addiscitur: aut ex distantia loci, ad quem per motum agens appropinquat: aut denique ex intentione noua uoluntatis applicaturæ potentiam ad executionem. Aristotel. Auicen. & Auerr.

propter

VI.

Bonauent.
Henric.
Durand.
Scot.
Lychetus.
Bassol.
Nouo Castro.
Holkoth.
Maior.
Carthusian.
Palatinus.
Syluest.

V.
Alens.
Albertus.
Richard.
Nouo Castro.
Durand.
Aristot.
Auerr.
Auicenna.

propter nullum ex tribus prioribus mutationem exigunt: nam si de sententia ipsorum Deus potuit agere, imò de facto egit ab æterno, habuit proportionatam vim, scientiam, & instantiam ad agendum. Et facile per singula discurrendo probatur: quoniam primus motor est à se actus purus, & perfectus: quare nequit perfici acquisitione nouæ potentiæ, aut scientiæ: est immensus nō longè ab vnoquoque effectu creato: ergo ab æterno habet debitam proportionem virtutis, artis, & distantiam ad agendum: quare, vt agat de nouo, non opus est vt ad hæc acquirenda mutetur. Et confirmatur quoniam motores secundi, verbi gratia artifices creati, absque vlla mutatione horum trium possunt post otium de nouo agere solum propter nouam applicationem voluntatis: vt patet in Cytharædo, qui præhabens hæc omnia ad Cytharæ pulsū necessaria incipit pulsare de nouo, cum libet: ergo & Deus, qui est motor primus, & agit ex liberalitate vt ait Auicenna lib. 6. Metaphys. cap. vlt. hoc est non expectans perfectionem à producto, vt exponit Scotus in 1. dist. 8. quæst. 4. aliàs 5. §. *Contra istam conclusionem*, & D. Thom. quæst. 7. de potentia art. 10. habet ex se, & absque mutatione potetiam, scientiam, & distantiam ad operandum necessariam. Non oportere vero elicere nouam volitionem, & consequenter ex hoc capite Deum non mutari fusè probat D. Augustinus lib. 12. Confession. per multa capita maxime 15. item lib. 11. de Ciuitate cap. 4. & lib. 12. cap. 14. & 17. Vbi potest, inquit, ad opus nouum, non nouum, sed sempiternum adhibere consilium: nec penitendo quia prius cessauerat, cœpit facere, quod non fecerat. Et infra, in illo non alteram precedentem altera subsequens mutauit, aut abstulit voluntatem: sed vna, eademq; sempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & vt prius non essent, egit, quamdiu non fuerunt: & vt posterius essent, quando esse cœperunt. Idem probat Cyrillus Alexandr. lib. 11. Thesauri ad medium & alij Patres.

VII.

Probatur vero, quoniam vel antiqua voluntas non sufficit ad producendum effectum, quia illum statim necessario producit: vel quia necessario debet interuenire simul eodem tempore cum effectu. Primum non est verum: ex secundo non colligitur intentum: ergo potest Deus in tempore ex vi antiqui consilij producere novos effectus. Assumptio quo ad priorem partem ostenditur: quoniam homines habent voluntatem efficacem faciendi aliquid in tempore futuro, quin ex tali vo-

luntate statim sequatur effectus, vt experientia constat: ergo præsens decretum voluntatis non necessario producit statim effectum, sed esse diuersam rationē in Deo, ac nobis indicat Auerroes, nimirum quod homo expectat aliquid ex parte sui, vel obiecti, ratione cuius non vult modo agere: Deo autem nihil est expectandum, habet enim omnia necessaria ad agendum: ideoque ex vi primi decreti statim consequitur effectus. Non tamen valet hæc responsio: nam quemadmodum, quia Deus liber est, potest pro eodem tempore facere, & non facere, quamuis ad sint omnia requisita ad agendum, ita potest effectum differre in tempus futurum. Ostendere autem Dei voluntatem esse liberam in ordine ad effectus ad extra non est huius loci, sed nunc ex fide supponitur: eoque supposito concluditur nequaquam repugnare, vt addit nouus effectus ex vi antiqui decreti. Quod etiam in dictis ipsorum Philosophorum euidenter ostenditur: ij enim quamuis assererent Deum agere ex necessitate naturæ, volebant nihilominus, vt ageret per intellectum, & voluntatem: cum igitur admitterent primum motorem immobilem, mediante secundo motore, esse causam generationis, & corruptionis rerum inferiorum, consequenter concedere debebant illum esse in tempore causam immediatam primi motus: nam de sententia Aristotelis, Alexandri, & Simplicij, 8. Physicorum, primum mobile non mouetur à se, sed à primo motore immobili: cumque agat per voluntatem, necessario etiam de sententia ipsorum volitio illa debebat esse antiqua, & æterna, non noua: quoniam, cum putent accessu nouæ voluntatis mutari agens, ex eorum dictis sequeretur primum motorem esse mutabilem: quod tamen ipsi merito negant: si ergo volitio, ratione cuius nunc mouet, est antiqua, concedere debent ex vi voluntatis antiquæ sequi posse nouum effectum: atque adeo ex hoc capite non mutari Deum, siam si de nouo producat creaturas in tempore. Posterior pars eiusdem assertionis ostenditur, quoniam, vt ipsimet Philosophi admittunt, Deus est actus purus, & immutabilis: & consequenter actus voluntatis, quem habuit ab æterno, nunquam desinet, sed durabit pro omni tempore: ergo poterit in quouis tempore esse efficax ad producendum effectum: atque adeo ex eo, quod voluntas agentis debeat concurrere simul cum effectu, non sequitur ex antiqua voluntate Dei non posse fieri nouum effectum: Quemadmodum propter

liberta-

Auicenna.

Scotus.

S. Thom.

Augustinus.

Cyrill. Alex.

Aristot. Alexand. Simplicius.

libertatem nostram ex antiqua voluntate, siue continuata, siue physice interrupta producimus novos effectus. Est tamen hoc discrimen inter nos, & Deum, quoniam in nobis ipsamet continuatio voluntatis verè est mutatio, quia inceptio quoque mutatio fuit: at in Deo non est villo modo mutatio: non ratione inceptio, quia hæc in æternis non est: neque ratione continuationis, quia eadè semper, atque indivisibilis est: quod si mutatio foret, non minus esset, siue res ab æterno, siue in tempore à Deo fierent: nam continuatio voluntatis semper est eiusdè rationis. Et idè si fatentur non sequi mutationem ex creatione, & alijs actionibus Dei ab æterno, fateri quoque debent non sequi ex temporarijs, siue enim hoc, siue illo modo ageret, semper perseveraret in eadem indivisibili, ac simplicissima volitione, absque vlla variatione, ac successione.

VIII.

Ex dictis constat deceptos fuisse Philosophos, ut late prosequitur D. August. locis citatis: neque illorum fundamenta vim ullam habent. Non enim idè cœpit operari ex tempore, quia indigeret aliqua dispositione, aut vi agendi intrinseca, aut expectaret occasionem aliquam, aut conditionem extrinsecam, sine qua non posset operari, sed quia iuxta consiliū voluntatis suæ ita ab æterno libere disposuit, cum posset aliter disponere, si vellet. Ad rationem Auicennæ respondeo necessariam connexionem effectus, & causæ posse esse mutuam, & non mutuam, inter Deum vero, & creaturas non esse mutuam connexionem, quoniam Deus extra se nihil habet, à quo necessario voluntas eius moueatur: & idè, cum agat per intellectum, & voluntatem, non habet unde determinetur ad agendum necessario, quamvis autem sit connexio non mutua, quia creaturæ non possunt esse sine creatore, ex hoc tamen non sequitur necessitas ex parte primæ causæ ad operandum. Ex eo vero, quod non necessario agat, minime sequitur, ut debeat aduenire de nouo aliquid, quo applicetur ad agendum: applicatur enim ex vi voluntatis antiquæ relatæ ad tempus illud, quo primum operatur. Ad fundamentum Auerrois respondetur Deum non cessasse ab æterno ab operationibus ad extra defectu proportionis, quoniam tota proportio desumitur ex eius omnipotentia, & natura creaturæ, ac potentia logica ipsius, ut à Deo producatur, quæ non deerat ab æterno: atque adè ratione proportionis potuisset Deus operari in quouis tempore æternitatis, solum vero deerat præfinitus terminus, ad quem Deus

ab æterno direxerat intentionem suam, & operandi voluntatem. Ad vltimum argumentum respondetur, licet Deus immutabiliter se habeat tū in se, tum comparate ad creaturas, non proinde ipsas fore immutabiles: nā Deus ipse immutatus omnia mutat: creaturæ enim non habent mutuam connexionem necessariam cum existentia diuina, nisi ex suppositione quod sint: hæc vero suppositio, utpote dependens à voluntate Dei libera, contingens est rebus ipsis. Responderi aliter potest dicendo, Deum habere se immutabiliter formaliter, quia ipse non mutatur: efficienter vero mutabiliter, quia causat mutationem in creaturis: quomodo Doctores citati nu. 2. explicant illud. Sap. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*, & ita neganda est prima cōsequētia, quæ, si vim aliquam haberet, probaret nihil omnino fieri cōtingenter, aut in tempore: nam, cum primum agens sit necessarium, si cōsequētia bona est, etiam secundum erit, & sic in infinitū, quod si assignetur aliquod, quod primo agat mutabiliter, non erit opus ut effectus entis immutabilis se habeat ad illud immutabiliter. Ad rationem, qua ostēdebat cōsequētia, respondetur varietatē, & mutabilitatē effectuum nasci ex efficacia decreti liberi voluntatis diuinæ, quod in se immutabile efficit diuersos effectus pro tempore, quo placet Deo.

Deus est immutabilis penes actus immanentes.

C A P V T IX.

TRipliciter intelligi potest subiectū esse immutabile secundum actus immanentes. Primo quia eiusmodi actus suapte natura non supponunt potentiam passiuam in subiecto, & consequenter non procedunt à non esse sui, sed sunt ipsamet substantia subiecti, cui competunt. Secundo quia subiectum non admittit vllam successionem secundum actus. Tertio denique quoniam et si illā admitteret, non esset secundum rationem aliquā entitati intrinsecam: atque adè ratione talis varietatis non diceretur mutari. De primis duobus erit sermo hoc capite: de tertio in sequentibus. Quod ad primum attinet, suadebit aliquis actus liberos Dei esse suapte natura mutationes, quoniam Deus eliciendo illos procedit ex potentia ad actum: omnis vero processio eiusmodi est mutatio: nam supponit in subiecto saltem non esse potentialē actus, id quem terminatur: quod sufficere ad rationem mutationis dictum est cap. I.

huius

I.